

Винко Пандуревић*

Клуб генерала и адмирала Србије

БАЛКАН И РУСКА ФЕДЕРАЦИЈА – ГЕОПОЛИТИЧКИ И БЕЗБЕДНОСНИ АСПЕКТИ

Сажетак

Говорити о односу Русије према Балкану, њеном присуству и утицају посебно на Западном Балкану, не може бити целовито без познавања и анализе присуства НАТО на Балкану. У овом раду се говори о односу Русије према Балкану, облицима њеног (не)присуства на простору Балкана, кроз анализу присуства и утицаја САД и НАТО на том истом простору, који постају све снажнији са тенденцијом потпуног господарења Балканом и елиминисања сваког облика утицаја и присуства Русије на истом простору, коју САД сматрају „малигним чиниоцем“. У раду је дат историјски пресек руског утицаја и присуства на Балкану од совјетске Русије, преко Русије у доба Јелцина и у доба Путина, те актуелни односи Русије спрам Балкана, као поново велике светске силе. САД су успеле да се учврсте на простору Македоније, изборивши се за њено ново име, те Албаније и Црне Горе, а на КиМ желе нову можда највећу базу НАТО у Европи, истовремено вршећи снажне притиске на Србију и Републику Српску, као последње тачке ослоњаца Русије на Балкану. Управо због присутног начина деловања НАТО на Балкану, Русија која је изгубила одређене полуге присуства на Балкану, настоји реafirмисати своју улогу у склопу општег репозиционирања великих сила на светској сцени. Иако се све велике силе и домаћи фактори

* Контакт: pandurevicvinko@gmail.com

залажу за стабилност на Балкану, због општег тренда односа Балкан постаје зона потенцијалних конфликта у чијем центру се налазе српске земље и српски етнички простори.

Кључне речи: *Русија, Балкан, Србија, САД, НАТО, геополитичко сучељавање.*

Када говоримо о Балкану онда то скоро неминовно чинимо у контексту односа великих сила и војних савеза према Балкану, као посебном географском простору од великог геополитичког значаја за те исте силе и војне савезе. Анализа односа САД и НАТО према Балкану, неминовно захтева и анализу односа Русије према Балкану и обрнуто. У оваквим врстама анализа Балкан се обично појављује као објекат интересовања и утицаја великих сила. Када је реч о Балкану и Русији у контексту геополитичких и безбедносних аспеката, онда се намеће и потреба утврђивања прогноза, на тему, како ће Балкан изгледати у наредној деценији.

Питање да ли ће Балкан у наредној деценији у целини постати саставни део ЕУ и НАТО пакта, или ће на Балкану доминирати руски утицаји јесте и није тешка и захтевна тема. Можемо казати, с једне стране, да је реч о теми о којој је незахвално говорити са аспекта прорицања будућности, с обзиром на свеукупну сложеност данашњице, далеке и ближе прошлости Балкана, које су одређене снажним историјским, географским, политичким, геополитичким, цивилизацијским и другим процесима, који су обликовали Балкан, као турско и нестабилно подручје у сваком погледу. С друге стране управо, сва та “кошмарна”¹ сложеност Балкана представља једну историјску константу из које можемо са великом поузданошћу закључивати какви процеси ће доминирати на Балкану у наредној деценији.

Важно је да уочимо и истакнемо општу историјску основу, која је важна за Балкан, а настала је из пресецања двеју потпуно различитих и међусобно одвојених историјских појава дугог трајања, а то су: с једне стране, већ више десетина година, ако не и цео век, постоје утврђени државни интересе и

---

1) Славољуб Шушић, *Балкански геополитички кошмар*, ВИЗ, Београд, 2004.

испољене сфере утицаја на Балкану моћних и водећих земаља света, некада почев од моћне Аустроугарске, Немачког Рајха, Француске, Велике Британије и Русије, данас су то интереси и утицаји САД, Русије, Кине, ЕУ предвођене Француском и Немачком; и с друге стране у датом историјском тренутку пробуђени национални покрети народа у југоисточној Европи и на Балкану, чије су тежње некада биле њихово уједињење, а касније стварање сопствених националних држава. Укрштање наведених појава било је, а и данас је повезано са, независно насталим сукобом интереса свих великих сила².

Поред наведених историјских и других процеса који су обликовали Балкан, важан фактор који данас детерминише Балкан су геополитичке силнице које врло интензивно утичу на све балканске земље у погледу евроатлантских и безбедносних интеграција. Те геополитичке силнице на Балкану индукују пре свих, процеси сучељавања САД и Русије.

Превазилажење историјских странпутица на Балкану, и стварање стабилног Балкана, с једне стране, НАТО пакт види једино кроз његову интеграцију у ову алијансу, и то у целости, а Русија, са друге стране, види Балкан као подручје на коме ће доминантно бити изражени интереси балканских држава и народа, сразмерно њиховим стварним потребама, а не геополитички и други интереси великих сила, пре свега САД и земаља НАТО савеза, због чега је Балкан врло нестабилно подручје.

Зато ћемо у овом раду анализирати географско и историјско одређење Балкана, посебно Западног Балкана, затим Западни Балкан као геополитичку одредницу и његов значај у констелацији односа између САД и Русије, безбедносне реперкусије сучељавања великих сила на Балкану, са тежиштем на прокламованим интересима Русије на Балкану и њеним стварним утицајем и облицима присуства на подручју Западног Балкана.

---

2) Андреј Митровић, *Историја једне утопије*, Том-1, *Ратни циљеви централних сила и Југословенско питање 1914-1918*, стр.191-221. Catena Mundi, Београд 2018.

ГЕОГРАФСКО И ИСТОРИЈСКО ОДРЕЂЕЊЕ И ЗНАЧАЈ БАЛКАНА

Географске границе Балкана³

Питањем географских граница, физичко географских карактеристика Балкана, његовим историјским одређењем и значајем бавићемо се само у мери неопходној за тему овога рада. У овом раду говоримо о Балкану који је углавном познат свима, а налази се у југоисточној Европи.⁴ Због свих карактеристика и бурног историјског наслеђа Балкана, изведен је и појам *балканизација* који је са негативном конотацијом ушао у дипломатски и геополитички вокабулар као синоним за политичко-територијалну и етничку расцепканост, међусобну конфронтацију и сталну умешаност страних (ванбалканских) чинилаца.⁵

И поред јасних географских одредница, поставља се питање докле се простире Балкан. Пошто је реч о полуострву, користи се назив Балканско полуострво. Регион који се налази у југоисточној Европи окружен Јадранским, Јонским, Средоземним, Егејским, Мраморним и Црним морем. Морске границе Балкан су неупитне, док се поставља питање његове северне и западне границе. По Јовану Цвијићу Балканско полуострво је подручје које се простире јужно од реке Саве и Дунава.⁶ Без намере да се превише бавимо различитим граничним линијама Балкана, довољно је да кажемо да према политичко-географској мапи прве деценије XXI века, Балканско полуострву сачињавају својом целокупном територијом Бугарска, Република Северна Македонија, Грчка, Албанија, Црна Гора, Босна и Херцеговина, затим

3) Постоје различита објашњења одакле потиче име Балкан. У турском језику реч „*bal-kan*“ је означавала планину, планински венац, а користила се и као име за шумовите и за кршевите области. Могло би се рећи да је тако означавана велика планина или дословно „тешка планина“. Можемо рећи да је сам назив Балкан део отоманског завештања. Постоје и друга објашњења речи Балкан и њеног значења.

4) Постоји још један Балкан на обали Каспијског језера и један је од пет вилајета Турменистана. (Више видети на интернет страници: <http://turmenistan.gov.tm>)

5) Миломир Степић, *У вртлогу балканизације*, (Политичко-географски положај и фрагментираност српских земаља), Београд, 2001. стр.10.

6) Јован Цвијић, *Балканско полуострво и јужнословенске земље I*, Београд, 1922.

четири петине територије Србије, три петине Хрватске, једна трећина Словеније, око једне десетине Румуније и италијанске провинције Горица и Трст и турски део Тракије.⁷

Ипак у оваквим границама Балкан скоро да нико никада није сагледавао. Италија се уопште не сматра Балканом, а углавном ни Словенија. Хрватска политичка и академска јавност одлучно одбацују да Хрватска припада Балкану. У дефинисању граница Балкана често политички аргументи надвладавају географске, па можемо рећи да расправа о овом питању поприма политички, па чак и цивилизацијски карактер.

Временом, под Балканом је почела да се подразумева целина, коју сачињавају (углавном националне) државе балканских народа са посебним културно-морфолошким особеностима насталим под утицајем византијске и отоманске цивилизације.⁸

Из одређених политичких и геополитичких разлога, крајем прошлог века, упоредо са речју Балканско полуострво, британски и амерички теоретичари користе одредницу „Југоисточна Европа“. У Југоисточну Европу несумњиво спадају све балканске земље и још неке друге које су биле укључене у процес сарадње у југоисточној Европи (*The South-east European Cooperative Initiative*). Југоисточна Европа означава значајно шири географски простор од простора који означава појам Балканско полуострво.

Историјске одреднице Балкана

Ради лакшег разумевања путева развоја Балкана, неопходно је исте посматрати у вези са путевима кретања и развоја срењоевропских народа и у вези са историјски важним догађајима који су мењали судбину целих европских региона. Реч је о историјским мимоилажењима Балкана и Средње Европе, као то назива Душан Пророковић.⁹

Формирање средњоевропског политичко-културног простора, којем Балкан не припада, ипак је имало каснији утицај

7) Душан Пророковић, *Немачка геополитика Балкана*, Catena Mundi, Београд, 2014. Стр.17.

8) Душан Пророковић, *исто*, стр.19.

9) Душан Пророковић, *исто*, стр.51.

на простор самог Балкана. Дефинисање средњоевропског простора у политичком и цивилизацијском смислу почиње још у VII веку удруживањем средњоевропских Словена и њиховом борбом са франачким краљевима и Аварима. Највећи утицај у Средњој Европи у периоду од VII до IX века испољили су Великоморавска кнежевина, као и њен каснији распад, франачки владари, римски папа и напетости између Константинопоља и Рима, а касније нарастајуће Свето римско царство немачког народа (*постојало је од 962-1806.*). Уздизање Кијевске Русије у доба Владимира Великог (980-1015.), као конкурента Светом римском царству, такође је значајно обликовало Средњу Европу тога доба. Услед територијалних експанзионистичких тежњи владара и народа Средње Европе и религијских напетости и супростављености у Средњој Европи је владала велика нестабилност, која је заједно са територијалном експанзијом Отоманског царства у највећој мери утицала на политичко-културно уоквиривање Средње Европе. Продор Османлија на Балкан, а касније ка Панонској низији (*освајање Галипоља 1354. и Једрена 1361.*), довели су до покушаја удруживања хришћанских снага у супротстављању Османлијама. До склапања озбиљних војних савеза те врсте никада није дошло, јер су западно-хришћански владари желели своје територијално ширење ка Босни, Србији и Бугарској, тј. на Балкан, а с друге стране Млечани су желели преузимање византијских поморских лука, па је и њима одговарало слабење Византије¹⁰.

Овладавањем Балканом и напредовање Турака ка Панонији повучена је гранична линија између две цивилизације: једне европске и друге азијске. Да би се супротставили надирању Турака, које су Средњоевропски Словени сматрали већом претњом од немачког утицаја, као „геополитички“ одговор на територијалну експанзију Турака јавља се формирање средњоевропског царства под једном круном. На овај начин Балкан постаје „отоманско завештање“, са трајном различитошћу балканских у односу на срењоевропске народе. „Отоманско завештање“ у крајње негативној конотацији

---

10) О историјском и културном наслеђу Средње Европе видети: Катрин Орел, *Средња Европа*, Clio, Београд, 2012.

оставило је тешке последице на балканске народе, а посебно на српски народ.

Крај отоманске владавине на Балкану, означио је отварање тзв. „Источног питања“¹¹, које ће наново усмерити „балкански брод“. „Источно питање“ има свој много шири географски оквир, него што је Балкан. Оно је обухватало медитерански простор од ушћа Нила на југу до ушћа Дунава у Црно море на северу. „Источно питања“, прво се поставило као питање заштите права хришћана у Отоманском царству током XVIII века, затим је настављено Наполеоновим заузимањем Египта, руским избијањем на Дунав, српском и грчком револуцијом, кримским ратом па све до Берлинског конгреса 1878. уобличавањем некаквог решења.

Продор изванбалканских сила на Балкан је уследио и као последица расподеле територија распадајуће отоманске империје. Средњоевропска Хабсбуршка монархија учава све већи значај Балкана и настоји Балканско полуострво ставити под своју геополитичку контролу. Долази до отвореног геополитичког маневрисања између цара (Русије), кајзера (Аустроугарска) и султана (Турска) за народе и подручје које је касније названо Средњоисточна Европа. У геополитичка маневрисања укључују се и удаљени изван балкански елементи, тако долази до учвршћивања присуства Велике Британије на простору Балкана. Велика Британија у наводном покушају решавања популарног националног питања на Балкану, подстиче локалне национализме како би спречила чвршће повезивање православних балканских народа за Русију. Такође је настојала спречити излазак на Медитеран, и евентуално запоседање Цариграда од стране Русије, све то је било ноћна мора за Велику Британију.¹² Поред поменутих сила и Немачка, иако „закаснала нација“, која је касно ушла у империјалистичку игру, жели да се активно укључи у „Источно питање“. Велика Британија жели да Немачку усмери против Русије, како би обезбедила подпадање Балкана под средњоевропски културни

11) Поред других извора о овоме видети: Фјодор И. Успенски, *Источно питање*, СЛ СЦГ, Београд и ЦИД, Подгорица, 2003.

12) О улози Британије током трајања Источне кризе шире видети: Милош Ковић, *Дизарели и Источно питање*, Слио, Београд, 2007.

простор, којим у културном и политичком смислу доминирају Немачка и Хабсбуршка монархија.

Ни домаће снаге на Балкану не мирују док се изванбалканске силе надмећу за превласт на Балкану. Национални покрети балканских народа све више јачају. Ипак они не остају самостални него подпадају под снажан утицај заинтересованих изванбалканских сила. Посебна веза се остварује између Русије и православних балканских народа, пре свих Срба, где Русија значајно утиче на „подизање“ балканских народа на војну акцију против Велике порте 1875. године и повезивање балканских земаља у велику војну коалицију против Турске у Балканским ратовима. Русија одржава добре односе са Црном Гором која је била под влашћу владике Данила Петровића, пружа помоћ Грчкој, одржава контакте са низом албанских првака (Али-паша Јањински, Мустафа-паша Бушатлија). Балкан је од великог значаја за Русију и временом постаје део „руског геополитичког кода“. Русија ће се повремено повлачити и враћати на Балкан. Балкан ће увек бити у руском видокругу.

Током XIX века најприсутније западне силе на Балкану су биле Велика Британија и Хабсбуршка монархија. Велика Британија је увек покушавала спречити стварање било каквог руско-немачког савеза. Француска ће имати своје наступе на Балкану и повлачења, у зависности од унутрашњих прилика у овој земљи.

Изванбалканске силе контролу на Балкану су успостављале углавном војном силом и војним интервенцијама, међутим успоставу западне контроле над балканским државама остваривана је помоћу, у политици одомаћен, а у дипломатији врло познат начин, контроле елита. То је чињено мешањем великих сила путем директне контроле елита, школованих на Западу или дестабилизацијом унутрашњих прилика, чиме је створан огroman простор за мешање спољних фактора.

Овај кратак историјски осврт на балканске процесе отвара нам врата за лакше разумевање данашњих прилика на Балкану.

Западни Балкан као геополитичка одредница

Сигурни смо да ће се географи сложити у вези са географским границама Балкана, његовим рељефом и физичко-географским карактеристикама, међутим када је реч о цивилизацијским, политичким и геополитичким схватањима Балкана, тада наступају различита мишљења и развијају се различити теоријски дискурси. Данас се користи синтагма „Западни Балкан“. Појам „Западни Балкан“ уведен је употребу пре једну деценију, између осталог и као последица транзиционих процеса и евроатлантских интеграција бивших Југословенских република. Није реч о географском појму, него се ради о геополитичком схватању простора Балкана који обухвата земље: Албанију, Србију, Македонију, БиХ и Црну Гору и Хрватску, до њеног уласка у ЕУ.

Дакле данас се под Западним Балканом подразумевају државе и територије (Албанија – чланица НАТО, Република Северна Македонија – питање само времена када ће постати чланица НАТО, Србија – војно неутрална, Црна Гора – чланица НАТО и БиХ – пола државе се сматра у сваком погледу делом НАТО пакта, а друга половина – РС се прогласила неутралном) које теже уласку у ЕУ, односно које се налазе у различитим фазама процеса приступања ЕУ. Можемо рећи да је овај простор у географском, политичком, геополитичком, економском, културолошком, војном и безбедоносном смислу објекат разноврсног деловања ЕУ, посебно њених најмоћнијих чланица, затим САД, нешто мање Русије и Кине. Утицај и присуство наведених сила на западном Балкану су врло различити, како у смислу њихових циљева, начина и облика присуства, тако и у смислу њиховог међусобног надметања у борби за превласт на наведеном простору. Данас САД и ЕУ простор Западног Балкана сматрају „најтруснијим подручјем у Европи, потенцијалним војним жариштем, нестабилним подручјем које може да угрози и безбедност ЕУ“¹³.

Да ли је то баш тако? Ако јесте, због чега је то тако? Где леже главни узроци нестабилности и конфликтности? Да

13) Др Александра Пећинар, „Етничка интеграција у Југоисточној Европи и на Блиском истоку (Краљевина СХС и Краљевина Сирија)“, *Међународна политика*, Београд, бр. 1171, Јули-септембар 2018. Београд, стр.46.

ли је реч о аутохтоним, домаћим, унутрашњим разлозима, или је пак реч о алохтоним – спољним факторима, односно утицају кључних светских и европских сила и њихових интереса? Одговоре на сва ова питања можемо делимично пронаћи у историји Балкана, а у већем обиму у савременим геополитичким процесима, који дубоко задиру у простор Балкана. Знамо да уситњеност, фрагментираност и међусобна конфронтација балканских земаља, као једне од главних одлика процеса балканизације, проистичу из низа историјских детерминанти. Балкан, а посебно „Западни Балкан“ је простор додира, или боље речено судара контактних цивилизацијских зона, простор судара различитих религија, простор који је био територијално саставни део великих царстава (Османског и Аустроугарског), простор који је (осим Албаније) био у јединственој држави модерног доба (СФРЈ), и коначно простор који чини стратешки значајну копнену везу средње Европе са Блиским и Средњим истоком и Медитераном. Балкан и даље има трансрегионални, трансконтинентални и глобални значај „геополитичког чвора“.¹⁴

Колико је времена потребно да историјски чиниоци нестабилности Западног Балкана буду неутралисани и превазиђени? Досадашња искуства нам говоре да се на простору Западног Балкана више живи прошлост и историја, него садашњост, а о будућности да и не говоримо. Управо ту историју Западног Балкана, која је била одређена пре свега алохтоним факторима, и данас оживљавају слични спољни фактори. Покушаји да „Балкан припадне балканским народима“, не успевају¹⁵. Балкан Балканцима је „племенита идеја“, али све до сада „геополитичка утопија“¹⁶.

---

14) Миломир Степић, *исто*, стр. 100.

15) Начело које је актуелно крајем 19. и почетком 20. века, истицао је и Н. Пашић, у току преговора са аустроугарским изаслаником Угроном 10. новембра 1912. у вези захтева Аустроугарске да се српска војска повуче из Северне Албаније, коју је била запосела у Првом Балканском рату.

16) Миломир Степић, *Геополитички смисао југословенства и југословенске државе*, Историја једне утопије, књига I, *Catena Mundi*, Београд, 2018. стр. 300.

БАЛКАН И РУСИЈА

Совјетска Русија и Балкан

Као што смо већ делимично истакли интерес и улогу Русије на Балкану кроз историјско одређење Балкана, видели смо да је за Русију кроз историју Балкан увек имао стратешки значај. Још као империјална сила, касније као совјетска Русија, она је Балкан третирао као подручје од великог значаја за безбедност њених јужних и југозападних граница.

Поред жеље да буде присутна на топлим морима, Русија је своје присуство на Балкану темељила на блиским културно историјским и религијским везама са балканским земљама, као што су Румунија, Бугарска, Србија, Црна Гора и Грчка. Русија је увек подржавала борбу јужнословенских хришћанских народа за слободу.

Совјетски савез, као једна врста „социјалистичке империје“ према Балкану је развијала сличан однос какав је имала и царска Русија. Совјетски Савез је испољавао снажно присуство у Румунији, Бугарској и Албанији, али му је Југославија у одређеној мери реметила експанзију према Медитерану. Односи између Совјетског Савеза и Запада, пре свега САД, преламали су се преко Југославије која је у то време развијала „посебан тип социјализма“, супротстављајући се Стаљину, што су САД користиле ради свог већег присуства у Југославији и ради ширења расцепа у „социјалистичком лагеру“. Због блоковске поделе света (НАТО и ВУ) Совјетски савез је настојао своје границе што даље померити на Запад, па су за њега од посебне важности биле луке на Јадранском мору. Слично је стање и данас¹⁷.

Геополитичко позиционирање Совјетског Савеза на простору Социјалистичке Југославије, у највећој мери зависило је од „балансирања односа“ након Информбироа (ИБ) 1948. године, како би се то данашњим речником рекло поновног „ресетовања односа“, како би се Југославија отргла од Запада и спречила њена сарадња са суседним земљама, чланицама

17) Шире видети. Драган Богетић, *Југословенско-совјетски односи почетком 60.-тих година*, УДК 327(497.1:47)“196“. Доступно на: istorija.rs>2011-3-13-Bogetic.

НАТО (Турска и Грчка)¹⁸; као и од односа Совјетског Савеза према другим социјалистичким земљама чланицама ВУ, који се манифестовао у различитим облицима диктата и мешања Совјетског Савеза у унутрашње ствари других социјалистичких земаља¹⁹. Након интервенције Совјетског Савеза у Мађарској и Чехословачкој југословенско државно руководство на челу са Титом било је у сталној стрепњи од напада Совјетског Савеза на СФРЈ, што је довело и до политичких и идеолошких размимоилажења у државном и војном руководству СФРЈ²⁰. Ради несметане контроле Балкана Совјетски Савез је настојао свим мерама контролисати СФРЈ и диктирати односе унутар саме државе и региона.²¹

Након доласка Брежњева у посету СФРЈ, почетком седамдесетих година прошлог века дошло је до постепене „нормализације“ односа између СССР и СФРЈ. Та нормализација је значила то да СФРЈ може да све мање буде равноправан партнер са СССР, као и све веће војно присуство СССР у СФРЈ. Совјетски бродови су могли пристајати у Југословенским лукама, као и амерички, како би се одржавала равнотежа блоковских поморских снага на Медитерану, као значајном простору за стабилност у региону.²²

---

18) Југославија, Грчка и Турска су 28. фебруара 1953. године у Анкари потписале споразум о политичкој, привредној и војној сарадњи. Овај споразум је у историји осато познат као Балкански савез. Још пре склапања Балканског савеза у који су укључене две земље чланице НАТО пакта и једна социјалистичка земља (Југославија) председник САД Труман је у децембру 1950. године, упутио америчком Конгресу предлог закона о хитној војној помоћи Југосалвији. Закон је хитно усвојен, и врло брзо је дошло до војне сарадње и контаката на највишим војним нивоима између СФРЈ и САД (оставрени су сусрети између врховног америчког команданта у Европи генерала Ајзенхауера и начелника ГШ ЈНА Коче Поповића). О овоме шире видети: Жељко Ж. Мирков, *Спољна политика Југославије 1948-1956. и питање „Балканског пакта“*, Београд, 2018.

19) Као што је била Совјетска војна интервенција у Мађарској у новембру 1956. године којом је угушена Мађарска револуција, која је била покушај збацивања комунистичког режима и изласка Мађарске из ВУ. Тадашње руководство ФНРЈ на челу са Титом се сложило са војном интервенцијом Совјетског савеза у Мађарској. У исто време Израел, Велика Британија и Француска су нападе Египат ради национализације Суеског канала. САД су осудиле совјетску војну интервенцију али нису биле спремне да због Мађарске ризикују избијање трећег светског рата. Совјетски савез је по начелима Брежњевљеве доктрине „ограниченог суверенитета“ интервенисао 1968. године у Чехословачкој, која је покушала да гради нови модел демократског социјализма.

20) Бранко Мамула, *Случај Југославија*, ЦИД Подгорица 2000.

21) Латинка Перовић, *Затварање круга*, Свјетлост Сарајево 1990.

22) Бранко Мамула, *исто*.

Крајем осамдесетих година и почетком деведесетих прошлог века, како у Совјетском савезу тако и у СФРЈ долази до крупних унутар политичких промена. У СФРЈ долази до погоршања економске ситуације, и покушаја да се Југославија што више у економском смислу везује за СССР. Југославија је и даље била важан фактор било каквог савезништва на Балкану.

Унутрашњи процеси у СССР осамдесетих година слични су оним у Југославији. Обе земље покушавају да реформишу социјализам. Међутим, очито је било да је то закаснео покушај. Време трајања једног модела друштвеног уређења је истекло. У СФРЈ су процеси децентрализације земље прешли у фазу њене дезинтеграције, самоуправљање је поражено, национализми су снажно ојачали и држава се нашла пред колапсом. Совјетско руководство је „крајње негативно оценило ситуацију у Југославији“. НАТО је такође оценио да је Југославија ушла у акутну кризу „која сваког тренутка може експлодирати, претварајући се у „либанизацију или супербалканизацију“²³. Нови лидер Совјетског савеза Горбачов, покушава да пронађе алтернативу стаљинистичком моделу, одричући се догматског и бирократског волунтаристичког наслеђа. Он покреће тзв. „перестројку“²⁴ као покушај револуционарне реконструкције у свим областима живота, верујући у опстанак социјализма, али реформисаног. Горбачове реформе су на крају резултирале распадом СССР и распуштањем ВУ²⁵. Његов последњи покушај да се директније одреди према региону Балкана изрекао је приликом посете СФРЈ, која је почела 14. марта 1988. године. У свом говору у Скупштини СФРЈ Горбачов је говорио о безбедности Медитерана и у том контексту и Балкана. Истакао је да “Ми (СССР) подржавамо иницијативе Бугарске, Румуније, Југославије и Грчке усмерене на смањење војних активности – залажемо са за повлачење с полуострва свих страних трупа и војних база, а пружићемо и све неопходне гаранције, ако буде одлучено да се на Балкану створи зона без нуклеарног и хемијског оружја”. Горбачов је из Скупштине СФРЈ упутио позив САД о замрзавању америчких и совјетских поморских снага у Медитерану. Горбачов је подвукао да је

23) Наведено према Раиф Диздареви, *Од смрти Тита до смрти Југославије*, Сарајево, 1999.

24) Горбачов, М.С., *Перестројка и ново мишљење за СССР и остали свет*, Култура, Београд, 1988.

25) Варшавски пакт је званично распуштан у јулу 1991. године.

Средоземље једно од најексплозивнијих подручја света, да се на њему сусреће “замршен чвор противречних интереса, препун арсенала оружја која и даље расту”.²⁶

На односе Југославије а СССР-ом свако од републичких руководстава је гледало на свој начин из угла националних и републичких интереса. Словенија и Хрватска су већ биле загладане у Запад и тајним каналима су водиле акције у правцу осамостаљења.²⁷ Руководство Србије је током посете Горбачова имало другачији приступ. Милошевић је истакао: „Ми у Југославији градиво самоуправни социјализам, као наш пут изградње социјализма“. Горбачов је рекао: “У срцу сваког Руса и Србина постоји генетска предодређеност за благонаклоност и тежња пријатељству”, и додао да је важно да односи између Руске Федерације и Србије треба да још више напредују²⁸. Дакле, неке републике СФРЈ су се окренуле Западу а Србија ка Русији и пријатељству са руским народом, истрајавајући на самоуравном социјалистичком путу.

Запад је изражавао велику забринутост због могућности да Русија, након распада СССР-а, оствари свој утицај на Балкану преко Срба и Србије, па је било неопходно разбити Југославију и изазвати занчајне геополитичке промене на Балкану.

Русија у доба Јелцина

Након распустања ВУ и распада СССР и формирања Заједнице независних држава, као лабавог савеза на добровољном чланству, свет постаје униполаран са доминатном улогом НАТО пакта на челу са САД. Русија губи ранију геополитичку позицију и значај и више постаје објекат међународних односа него њихов креатор²⁹. Русија

26) *Vijesnik*, 17. marta, 1988.

27) У Бону, почетком 1991. године, тада још увек седишту Савезне владе Немачке, жеље Хрватске и Словеније за самосталношћу примљену су са наклоношћу. Право народа на самоопредељење било је неспорно у Бону као и унутар ЕЗ. Посебну подршку Хрватској је пружио тадашњи министар спољних послова СРН Геншер.

28) *Политика*, 17. март, 1988.

29) Између 11. марта 1990. године и 25. децембра 1991. године дошло је до дезинтеграције СССР и стварања 15 република Совјетског Савеза. То је истовремено био и краја Хладног рата.

под Јелцином постаје зависна од Запада пре свега од САД и њихове економске и финансијске помоћи. Колапс Русије значио је и нестанак њеног утицаја на Балкану у било ком облику. САД крећу у неузастављив поход на Исток. Доласком Примакова за премијера Руске Федерације (РФ) формулише се нова руска стратегија којом се напушта политика послушности Западу. Примаков артикулише стратегију која се базира на савезништву „Русија – Кина – Индија“. РФ поново покушава да дефинише своје приоритете у деловима света где Запад нема присуство или има проблеме. То се односило на Ирак, Иран и Балкан³⁰.

Током деведесетих година прошлог века, за време распада СФРЈ и ратова на постјугословенском простору, Србија је из одређених идеолошких и стратешких разлога очекивала већу подршку Русије. Међутим, руски интереси на Балкану доживели своју трансформацију као последица нове међународне констелације у којој је, како се показало, Русија пратила властити државни интерес у којем Балкан па ни Србија нису имали приоритетно место. Због представе о повезаности са Русијом, православљем и панславизмом, српска елита је живела у убеђењу да је најважнији партнер Русије на Балкану. То је међутим, спречило Србе да сагледају руски историјски интерес на Балкану и у том смислу њихов интерес и за друге народе (државе) на Балкану, као што су Бугарска, Хрватска, Албанија.

Током ратова на постјугословенском простору, деведесетих година прошлог века Русија, није пресудно утицало на ток тих процеса. Након распада СССР и доласка Јелцина на власт, између Русије и САД успоставља се посебан однос. То је време када САД имају апсолутан примат у војном, економском и политичком смислу, с једне стране, и осакаћену Русију, са друге, која фактички не представља претњу никоме, осим самој себи. У 1994. години Јелцин и Клинтон су у Москви потписали документ о стратешком партнерству. Као што је познато такве документе потписују обично две или више сила које су приближно једнаке по снази како би спречиле међународно негативно деловање. У то време Русија и САД

30) Јевгениј Примаков био је председник владе РФ од 11. септембра 1998. до 12. маја 1999. године. Примаков је извршио заокрет у руској спољној политици тиме што је одустао од атлантизма у корист концепције „вишеполарног света“.

нису ни по чему биле равноправне. Русија је зависила од америчке финансијске помоћи. Јелцин је испуњавао скоро све захтева Клинтона. Русија је и поред тога покушавала да на Балкану обезбеди себи улогу силе, макар и маргиналне. Она је на одређени начин учествовала у креирању става према југословенској кризи. САД и Запад су најчешће користиле Русију као полугу за притисак на Србију и српско руководство у целини, а Срби су се надали у одлучујућу помоћ од Русије. У сваком случају ставови Русије о кризи на постјугословенском простору били су по одређеним питањима, мање више кохерентни са ставовима САД.

О тријумафализму САД на почетку деведесетих година прошлог века у светским размерама, који је уследио и због „наивности“ и „опијености“ нових руских лидера „општељудским вредностима и новим општеевропским домом“, као и у којој мери су нови руски лидери занемаривали реално стање међународних односа, и у којој су мери прихватили САД и „запад“ као будућег „вечног пријатеља“, можемо видети на примерима понашања руских државних лидера у време распада ВУ и СССР и уједињења Немачке³¹.

Руско мешање у југословенску кризу обично би уследило када је требало ојачати “властити углед и утјецај у свету”, али и због “осигурања дугорочног руског интереса на Балкану

31) О овоме видети у књизи: Ф. И. Ладигин, С. Ф. Афанасјев, *Војнодоктринарне основе спољне политике САД*, Београд, 2017. У књизи се наводи један састанак у Берлину, на коме се говорило о „Споразуму о ограничењу оружаних снага у Европи“, где се руска делегација одрекла свог удела конвенционалног наоружања, које се ограничава Споразумом. Како кажу аутори, руски дипломата се упитао: „А због чега нам је сада потребна војска, тим пре тако моћна? Зашто да држимо оклопни воз на споредном колосеку? Ко нам је претња? Исти члан руске делегације је аутору књиге господину Ладагину на састанку са американима у Хјустону 1990. године рекао: „Опростите се ви са својим стратегијским ракетама“. Сличних примера је било више. Можда је по свом значају посебно интересантна реакција председника РФ господина Јељцина, који је 1992. године у разговору са америчким државним секретаром Бејкером, рекао: „Русији није потребно ново наоружање, као ни нуклеарне бојеве главе. Русија и САД сада нису непријатељи, већ другови“. Ове Јељцинове речи су збуниле Бејкера, који је питао: „А шта ће бити са нашим интерконтиненталним балистичким ракетама „Trident– 2“, које се налазе на ракетним нуклеарним подморницама?“ На то је Јељцин одговорио: „Ако хћете да их имате – имајте их“. Овакво схватање новог „пријатељства“ између РФ и САД од стране руског руководства довело је до тоталног колапса руске армије, „чији су припадници, војници, официри и генерали држани изгладнели“, како каже сам један од аутора књиге генерал Ладигин. Аутори кажу да сви они, руски војници и официри који су одлучили да и даље служе својој Отаџбини, остали су да „одбране и сачувају главног савезника великог руског народа – армију и морнарицу“. Колико је то било важно показали су каснији свестки догађаји и ширење НАТО на исток и опкољавање РФ.

у успостављању нових односа”. Њихово уплитање је ишло “веома опрезно не везујући се ни у којем случају само за једну новонасталу државу на тлу Југославије, а још мање за једну владајућу гарнитуру или политичку опцију.³² Ипак, Русија је деведесетих година у стварности своје ставове “прилагођавала западноевропским партнерима”. Она је признала самосталност Словеније, Хрватске, Македоније и Босне и Херцеговине.

Током ратова деведесетих година прошлог века, Србија и њено руководство, као и Срби у Републици Српској су често захтевали да Русија делује у њихово име, и изражавали су жаљење што Русија није у стању да категорично одбаци мешање Запада на Балкану. Овога је било свесно тадашње руководство Русије и оно је поступало врло опрезно³³.

Јелцинова „заблуделост“ у односима са Клинтоним и САД, доживела је свој крај када су САД и њихови савезници одлучили да изврше агресију на СРЈ, односно да спроведу „кампању бомбардовања“, како су то они говорили. Најчешћа тема разговора између Клинтона и Јелцина током 1998. и 1999. године били су Србија и Косово. О томе говоре транскрипти њихових разговора објављених у Клинтоновој библиотеци³⁴. Из тих разговора се види да је Јелцин био спреман да заједно са Клинтоним развија стратегију борбе против тадашњег југословенског председника Слободана Милошевића, желећи ипак да спречи бомбардовање Србије. Јелцин је рекао да ће Милошевића помагати само пред камерама, иако се суочава са унутрашњим притисцима да озбиљније заштити Србију,

32) Бранко Мамула, *исто*, стр. 33.

33) Приликом посете некадашњег начелника ГШ ЈНА и савезног министра унутрашњих послова у Влади Анте Марковића, Петра Грачанина Русији 24. и 25. марта 1993. као члана делегације СУБНОР-а на скупу Ветерана Другог светског рата у Стаљинграду, он је изјавио: “Браћо Руси, ми вас не позивамо да са нама делите нашу несрећу, већ да као велика светска сила артикулишете своје трајне стратешке интересе на Балкану” (*Војска*, 6. април 1993). Добрица Ћосић је, на пример, у жеку рата у Босни сматрао да Србија има разлога да «очекује повратак Русије на Балкан и присуство тог традиционално снажног фактора на балканском простору, који ће сигурно променити садашње изbalансиране и савезничке односе Немачке и Америке на Балкану и њихове игре преко Европске уније и исламских земаља Блиског и средњег истока.

У интервјуу за руски Радио 1 југословенски амбасадор у Москви Бора Милошевић је рекао “главни циљ инсистирања САД на војном аспекту споразума јесте долазак НАТО на Космет. СРЈ то никада неће прихватити и ми у томе очекујемо потпуно разумевање али и подршку Русије, посебно председника Русије Бориса Јелцина, парламента, патријарха Алексија Другог и целокупног руског народа”.

34) Доступно на: [https:// www.kurir.rs>politika](https://www.kurir.rs>politika)

он је то ипак одбио. Реакција Русије на косовску кризу била је последица унутрашњих разлога због ситуације у Чеченији и другим сепаратистичким регионима³⁵.

Након окончања агресије НАТО на СРЈ – потписивања Војно-техничког споразума у Куманову (09.06.1999.) који је означио прекид непријатељства између НАТО снага са снагама ВЈ и полицијским снагама Србије, усвајање Резолуције 1244 СБ УН (10.06.1999.) Русија је у намери да учествује заједно са НАТО у војном надзору успоставе мира на КиМ, покренула свој оружани контингент, део ваздушнодесантних снага, које су се налазили у БиХ у саставу ИФОР-а, (Implementation Forces – снаге за имплементацију мира) и те снаге су 12. јуна запоселе аеродром Слатина у Приштини. Било је то велико изненађење за НАТО. Русија је показала одређену одлучност и способност брзог војног реаговања³⁶. Међутим руске снаге нису добиле свој сектор, а није било омогућено да се на КиМ пребаци још око 2500 војника. Према одлуци Владимира Путина председника РФ, од 5. маја 2003. године, Руси су своје снаге повукли са КиМ, као и из БиХ³⁷.

Косовска криза је убрзала формулисање нове концепције националне безбедности и нове војне доктрине као одговор на нове међународне околности. Нова руска доктрина, полазећи од економске ситуације, базираће на одбрамбеној стратеги-

---

35) Русија је реаговала на косовску кризу и због својих унутрашњих разлога, пре свега, због ситуације у Чеченији и других сепаратистичких покрета у Руској федерацији. Увођењем хуманитарне интервенције створило је страх код Руса да то може постати модел за сличне акције на територији Русије или у оним суседним земљама које су од посебног интереса за Русију, као што су Грузија и Азербејџан, затим Јерменија и Молдавија које су иначе добиле велику подршку на самиту НАТО поводом 50 годишњице овог савеза. У време НАТО интервенције Русија је повукла свог амбасадора из Брисела који је био акредитован при НАТО, а Дума је 25. марта 1999.г. одбила да ратификује Уговор СТАРТ 2, који има већу важност за Русију него за САД. Међутим, показало се да су то све били тактички потези јер је овај споразум потписан само годину дана касније. Косовска криза је помогла Русији да се врати на Балкан и да учествује у решавању регионалне кризе.

36) „Ипак сам одлучио да Русија мора повући крунски потез, па чак и ако он нема никакво војно значење. То није било питање одређене дипломатске победе или пораза; било је питање јесмо ли победили у ономе битноме. Русија није смела допустити да претрпи морални пораз. Није допустила расцеп. Није допустила да је увуку у рат. И тај последњи гест био је знак наше моралне победе пред лицем дивовског НАТО-овг ратног строја, пред целом Европом, пред светом. Дао сам наредбу за покрет“. (Борис Јелцин, *Поноћни мемоари*, стр.244.)

37) Према речима тадашњег начелника ГШ руских ОС, генерала Анатолија Квашнина, Русија није више имала стратешке интересе на Балкану. (Наведено према:[https:// www.telegraf.rs/](https://www.telegraf.rs/) politika.

ји очувања стабилности земље, како у оквиру унутрашње територије, тако и својих спољашних граница и утицаја у непосредном суседству.

АФИРМАЦИЈА РУСКЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ КАО ВЕЛИКЕ СИЛЕ И ЊЕН УТИЦАЈ НА БАЛКАНУ³⁸

Погледајмо Русију у време Владимира Путина. Након Јелцина, тихим пучем унутар старих структура, на место председника РФ долази Владимир Путин и након тога убрзо наступа нова ера за РФ и њен утицај у свету.

Јелцин је именовано Путина за ВД премијера 9. августа 1999. године, назвавши га истог дана својим наследником. Јелцин је домало потом информисао председника САД Клинтона, да је за свога наследника одредио Путина и да је убеђен да ће он победити на председничким изборима 2000. године. Јелцин се о Путину врло позитивно изјашњавао и убеђивао Клинтона да ће Путин са њим врло добро сарађивати³⁹. Путин је први пут постао председник Руске Федерације 7. маја 2000. године.

Долазак Путина, како каже Иво Банац, струковног и линеарног наследника давно преминулог Андропова⁴⁰, такође је кристалисао нови однос Русије према Западу и Балкану. Путин је врло брзо предузео кораке да поврати национални понос свој земљи. Његов главни циљ је био да консолидује Русију чија транзиција под Јелцином није успела. Путин покушава да поврати улогу централних власти како би спречио даљу дезинтеграцију Русије.

Русија је морала хитно да редефинише своју спољнополитичку стратегију. Путин је био свестан да је Русија изгубила статус хегемона, али није одустајао од неких спољнополитичких приоритета у које спада и Балкан. Такву оријентацију му је олакшавала и сама Србија јер је рачунала на подршку Русије, пре свега, у подршци за очување интегритета СРЈ, а касније интегритета Србије и решавања статуса КиМ.

38) Шире видети: Зоран М Каравидић, Митар П. Ковач, „Афирмација Руске Федерације као велике силе“, *Војно дело* 3/2018. Београд.

39) Наведено према: <https://rs-lat.sputniknews.com>> ...

40) Иво Банац, „Обичан човек који је победио комунизам“, *Глобус*, 15. август, 2008.

Након сусрета са Бушом, председником САД у Словенији, 16. јуна 2001, Путин је најавио да ће посетити и СРЈ, односно Београд и руски војне снаге у Приштини. Том приликом је изјавио “Балкан је с разлогом регионални приоритет руске спољне политике. Не само због геополитичких фактора, него и због историјских традиција и географске блискости региона руским границама. Све то детерминише стратешки значај Балкана за Русију”.⁴¹

Путин је наставио да развија добре односе са СРЈ, а касније са Србијом, подржавајући српске националне интересе (интегритет и суверенитет Србије, пружајући Србији помоћ у области безбедности и одбране, кроз јачање војно-техничке сарадње). Русија под Путин се држи традиционалних вредности и рачуна на традиционалне православне partnere.

Србија као централна Балканска држава очекивала је веће ангажовање Русије на Балкану и тешњу сарадњу између две државе. Председник СРЈ Војислав Коштуница је у јуну 2001. године на састанку са Путином у Београду, изјавио да је “руско присуство алфа и омега за стабилност и баланс у југоисточној Европи. Да би се избегла нова криза, Русија треба да има одговорност за судбину Балкана исто као и САД, како из дипломатског аспекта, тако и са мировног”.⁴²

На који начин Русија види своје интересе на Балкану. Русија жели да задржи улогу партнера и противтеже присуству САД на Балкану. Јуриј Морозов руске циљеве на Балкану дефинише на следећи начин: развијање билатералних односа Русије са земљама Балкана; подршка Русије успостављању међудржавне сарадње у региону; стварање “противтеже” утицају САД на ситуацију у региону. Он истиче да је Србија највернији партнер Русије у региону и могућа преорјентација СРЈ према западу довела би, не само до губитка једних од ретких руских савезника, него и до губитка интересовања за Русију као регионалног партнера од стране европских земаља.⁴³

Као што смо већ истакли крај Хладног рата наговестио је почетак великих промена у сфери безбедности. На глобалном

41) Путин руским трупам на Косову, цитирано према *Interfaxu* 17. јуни 2001.

42) *Interfax*, 20. јуни 2001.

43) Јуриј В. Морозов, начелник Одељења у Центру за војностратешке студије Генералштаба Оружаних снага Руске федерације, *Геополитичка раскрића*, број 1, 2000, Београд.

плану, војно-политички утицај САД и НАТО, након победе у Хладном рату, проширио се на области од Балтика, преко Средње Европе, до Јадрана и Црног мора. У геополитичком смислу, стављањем тих територија под контролу евроатлантизма, „линија фронта” између англо-америчког (евроатлантског) и руског (евроазијског) дела померена је даље на исток, чак и преко западних граница некадашњег СССР-а.

Сједињене Америчке Државе, као геополитички и идеолошки победник „Хладног рата” и једина преостала суперсила, сматрале су се позваним да креирају основе новог светског поретка у којем ће имати улогу глобалног лидера у међународном систему. Све стратегије националне безбедности које су америчке администрације усвајале у периоду после окончања Хладног рата па све до последње, усвојене 2017. године⁴⁴, одређивале су најшири стратегијски оквир у којем су САД деловале у циљу одржавања своје политичке, војне и економске доминације у свету⁴⁵.

Са друге стране Русија, од доласка Владимира Путина на власт, одлучна је да изађе из стратешке летаргије у коју је запала након завршетка Хладног рата. Москва сматра да су Американци извукли велику корист од распада Совјетског Савеза и проширења НАТО-а, као и да је прокламовано стратешко партнерство са Америком било обично лицемерје.

Доласком Путина на чело Русије наступа и период иновације постојећих и израде нових стратешких и доктринарних докумената из области националне безбедности и одбране.

Тако је већ почетком 2000. године Концепција националне безбедности из 1997. године допуњена и коригована⁴⁶, а већ у априлу исте године утврђена је нова Војна доктрина РФ⁴⁷.

---

44) *National Security Strategy of the United States America*, The White House, Washington. DC, Decmbar 2017.

45) Ранко Мачкић и др. „Стратегије националне безбедности САД и Руске Федерације и могуће импликације по безбедност Републике Србије“, *Војно дело* 8/2017. Београд.

46) *Концепция национальной безопасности Российской Федерации*, Президент России, објављена 1997, допуњена 2000, доступно на: http://www.mid.ru/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptlCkV6BZ29/content/id/589768.

47) *Военная доктрина Российской Федерации*, Президент России, 2000, http://www.ng.ru/politics/2000-04-22/5_doktrina.html.

Концепција је дефинисала најважније правце државне политике РФ: препознаје се да постоји намера неких држава да уруше снагу Русије (провлачи се кроз све касније СНБ); повећава се битност утицаја спољних претњи за разлику од 1997. године; задржава се став о тешкој економској ситуацији и потреби за економским бољитком.

По први пут се јасно истиче да РФ, као евроазијска држава, има своје интересе у Европи, на Блиском истоку, у Закавказју, централној Азији и азијско-тихоокеанском региону.

Угрожавање руских интереса у тим регионима сматра се угрожавањем њене националне безбедности. Поред тога, јасно је назначено да угрожавање националне безбедности Русије на међународном плану представља, поред осталог, и ширење НАТО-а на исток⁴⁸.

Руска Федерација је након Хладног рата и пораза у том рату добро изучила и почела примењивати различита историјска искуства која су била у непосредној вези са стратегијским документима у области одбране и безбедности⁴⁹.

Сагледавајући историјски развој РФ могу се уочити три основне фазе у развоју и афирмацији РФ као велике силе: 1) *Фаза тражења места у новом геополитичком окружењу после хладног рата*. Трајала је од распада СССР-а, па до почетка XXI века и смене политичких гарнитуре. 2) *Фаза ревитализације државних и националних интереса* – заокрет у политици РФ, повратак националном идентитету, ревитализација свих елемената државе и постављања стабилних основа. Фаза је тра-

48) Перишић, Срђан.: *Национална безбедност као један од основних чинилаца геополитичког позиционирања РФ на почетку XXI века*, Војно дело, Медија центар „Одбрана”, зима/2010, Београд, 2010, стр. 108.

49) 0Рат за Нагорно-Карабах (1988-94); 1991. - Формирање ЗНД; Рат за Приднестровље (1991-92); Рат у јужној Осетији (1991-92); Сукоб у Таџикистану (1992-97); Рат у Абхазији; Први чеченски рат (1994-96); 1994. САД - СНБ ангажовања и ширења”; Стварање уније РФ и Белорусије - Формирање ГУАМ групе 1998.; Велика августовска финансијска криза; Сукоб у области Пригородно (Осетијско-ингушетски конфликт)- 1999.; Други чеченски рат (1999-09); НАТО интервенција против СРЈ; нови концепт НАТО 2000.; 2001. -Формирање Шангајске организације, 2002. - Формирање ОДКБ 2008. - Руско-грузијски рат - Руско признање Јужне Осетије и Абхазије - Формирање БРИК (касније БРИКС) – Постављање дела противбалистичког штита САД у Пољској 2009.- Етнички сукоби у Киргистану, - Сукоби у Таџикистану (2010-12); - Насилна смена власти у Украјини - Рат у Источној Украјини (2014-) – Формирање, Евроазијског економског савеза. (Наведено према: Зоран М. Каравидић, *Афирмација Руске Федерације као велике силе*, Војно дело, 3/2018. Београд.).

јала до завршетка рата РФ са Грузијом 2008. године и „објаве” помало заборављене снаге РФ. 3) *Фаза даљег напретка* – предвидив развој на стабилним основама, даљи напредак државе и потврда високог геополитичког места РФ.

Русија је данас несумњиво велика сила, која заједно са Кином и други регионалним државама успешно обуздава униполарни поредак, који САД покушавају да продуже као облик своје доминације. Русија има своје геополитичке и геостратешке интересе широм света. Она се данас сучељава са НАТО и САД непосредно на својим границама, на далеком истоку, у Медитерану, у Латинској Америци, у Украјини, на Црном мору, где Америка демонстрира хиљаде тона челичне дипломатије⁵⁰ (*мноштво ратних бродова у водама Медитерана и носач авиона у водама Црног мора*), на Балкану и др.

СУЧЕЉАВАЊЕ РУСИЈЕ И САД

Да би смо лакше разумели утицај и интересе Русије на Балкану, најбоље да их анализирамо са аспекта сучељавања САД и Русије у Европи. Кроз интересе САД у Европи и на Балкану, најлакше се уочавају интереси и однос Русије према Балкану. Русија је постала равноправан такмац САД, а у неким областима војне доктрине и доктрине одбране је превазишла САД. Због тога НАТО настоји на различите начине „преоптеретити и уздрмати Русију“. У најновијем извештају америчке војске се нуде планови за поделу и дестабилизацију земље⁵¹. Амерички Центар за истраживање и развој (RAND), за потребе америчке војске истражује и проучава „не насилне скупе опције“ који би САД и њихови савезници могли да примене како би ослабили руску привреду, војску и владине структуре. У извештају се предлаже да Вашингтон размотри могућност пружања „смртоносне помоћи“ Украјини; повећање помоћи сиријским побуњеницима; урушавати напоре у борби против исламског тероризма; покушати смањити руски утицај у Средњој Азији; промовисати устанке на границама Русије;

50) Амбасадор САД у Москви Џон Хантсман изјавио је: „Сваки носач авиона у Медитерану представља 100 000 тона међународне дипломатије, америчка флота у Медитерану, предвођена неколицином носача авиона, треба да буде сигнал за Москву.“ (Спутњик, 24.04.2019. године).

51) Спутњик, Америчка војска објавила стратегију: *Циљ – уздрмати Русију*, Доступно на:// <https://rs/lat.spitniknews.com>

протерати руске трупе из Придњестровља; распоредити америчке бомбардере у близини руских граница; поставити додатно нуклеарно тактичко оружје; присилити Русију да смањи улагања у своју ваздухопловну одбрану; повећати америчко присуство у Црном мору и на крају се даје списак провокација које би Вашингтон могао да изврши према Москви тврдећи да су то одбрамбени одговори. У извештају се не наводи Балкан. Довољно је видети овај списак америчких жеља и закључити на којим фронтovima све САД покушавају да делују против Русије. Саплитање Русије на било којој тачки планете је важно за САД.

Видели смо у предходним анализама у овом раду какав је био интерес НАТО пакта и ВУ, као и водећих држава у тим савезима према Балкану. Након окончања хладног рата кључну улогу у креирању односа на Балкану имали су НАТО и ЕУ. С обзиром да су НАТО и САД увек желели а то желе и данас, да Русију изолују од централне Европе и да је војно окруже, да је дезинтегришу и учине нефункционалном државом и на крају поделе. С обзиром да је простор деловања Русије у Европи врло ограничен, јер су скоро све бивше социјалистичке земље Европе чланице НАТО савеза, зато је Русији важно да задржи активан однос према Балкану и да своје присуство заснује у неким Балканским државама које су под ударом НАТО пакта и захтевима да чим пре постану чланице тога савеза⁵².

На Балкану су за Русију као савезници остале још Србија и Република Српска. Србија је у процесу приступања ЕУ, с тим да се тај процес снажно условљава поред осталог и приступањем НАТО пакту. Република Српска је на мети напада Запада јер жели пратити Србију и бити војно неутрална, и на тај начин блокира кретање БиХ ка НАТО пакту. НАТО је успео да супротно основним демократским постулатима практично „угура“ Црну Гору у тај савез⁵³. Македонија је

52) Шире видети: Ковач Митар, *Интереси великих сила на простору Балкана*, Зборник радова Научни скуп „Србија и стратегијска раскршћа“ ИСИКС-2016, септембар 2016, Београд, 2016.

53) Скупштине Црне Горе је 28. априла 2017. године са 46 гласова од 81 посланика, донела одлуку о приступању Црне Горе НАТО пакту. Одлука је донесена без референдума, иако је расположење грађана показивало да је већина против уласка у НАТО савез. Црна Гора је и званично постала чланица НАТО пакта 5. јуна 2017. након што је министар спољних послова Владе Црне Горе предао инструмент о приступању америчком Стејтдепартаменту. Русија је чин приступања Црне Горе НАТО пакту и изразе антируске хистерије у Црној Гори схватила као непријатељску политику црногорских власти. (Алцазира, Балкан, 05. јун 20117.)

морала променити име, да би се отклонила последња препрека њеном уласку у НАТО. БиХ се непрекидно унитаризује и условљава формирање централних органа власти (Савет министара) активацијом МАП-а (пута ка чланству у НАТО). САД настоје заокружити косовску државност, формирањем Војске Косова и његовим пријемом у НАТО.

Основни циљ свих ових напора које чини НАТО на челу са САД јесте истискивање сваког облика присуства Русије на Балкану. Основна теза САД и Запада јесте та „сваки облик присуства Русије на Балкану изазива нестабилност региона“. У ствари реч је о угрожавању интереса западних земаља, које себе сматрају да су по аутоматизму благотворне за стабилизацију региона Балкана. У контексту стабилности региона, потенцира се потреба да Србија призна косовску независност како би регион постао стабилан. Нико не помишља да би стабилности више допринело одустајање од косовске независности и од идеје и процеса стварања „Велике Албаније“. Свако залагање Русије за целовитост Србије, за поштовање међународног права када је реч о односима међу државама на Балкану, сматра се реметилачким деловањем и уценом Србије на њеном евроатлантском путу. Када би Русија, како то сматра Запад, одустала од подршке целовитости Србије, дејтонском уставном уређењу БиХ, онда би и Србија и РС прихватили све сугестије Запада у смислу интегрисања у западни свет, уз све неповољности које би проистекле по српски народ у целини⁵⁴.

Истини за вољу Русија је закаснила у реализацији неких својих интереса на Балкану. Македонија је у загрљају НАТО савеза. Црна Гора је тамо већ одавно, Србија и РС су под снажним притиском. Као да је Русија у једној фази својих геостратешких и геополитичких прегруписивања у свету заборавила на Балкан. Као велика светска сила, иако њена економија нема те параметре, њена војна моћ јој даје право да се активно и ефикасно укључи у прераспodelу моћи и утицаја у свету.

Очекивати је да ће Русија врло упорно и одлучно брани последње упориште свога присуства на Балкану, а то су Србија

54) Током дијалога Београда и Приштине о статусу КиМ, амерички представници и представници ЕУ, све чешиће изјављују да је потребан свеобухватан споразум између Београда и Приштине, што у преводу значи признање косовске независности.

и РС, чак на исти или сличан начин на који је то радила и ради у Сирији. Сучељавање Русије и САД и Запада у Украјини, у Сирији, и источној Европи, на далеком истоку, па и у Јужној Америци због Венецуеле, свакако да неће бити без утицаја на њихове односе и на Балкану.

Русија мора сачувати три основна стуба свога утицаја на Балкану⁵⁵, па чак и створити и нове. Први стуб присуства и утицаја Русије на Балкану јесте статус сталне чланице СБ ОУН, на основу кога утиче на УН при доношењу врло важних одлука које се тичу Западног Балкана. Други ступ је историјска, култура и религијска повезаност Русије са државама и народима Југоисточне Европе⁵⁶, на шта Русија рачуна како у оним земљама које нису чланице НАТО и ЕУ, тако и у онима које то јесу или су далеко одмакле на путу у евроатлантским интеграцијама. Трећи стуб на коме Русија темељи свој утицај јесте растући привредни значај Русије за земље Балкана, посебно у енергетском смислу. Због тога неке земље ЕУ уз подршку САД саботирају напоре Русије које чини у енергетском повезивању са Европом и у снабдевању већине земаља природним гасом.

Као последица сучељавања САД и Русије на Балкану и њихових остварених утицаја можемо анализирати односе између западнобалканских земаља који су под снажним утицајем спољних фактора.

Између држава Западног Балкана могуће, условно речено, формирање неколико различитих „савеза“, и то у зависности од деловања домаћих политичара, интереса појединих западнобалканских држава и притисака и интереса кључних држава ЕУ, САД и Русије.

Могући су блискији односи и везе између Србије и Македоније, којима би се под одређеним условима могла придружити и Црна Гора; затим у одређеним околностима и интересна веза и сарадња Македоније, Косова, Црне Горе и Хрватске, под притиском САД, ради стварања антисрпског

55) Душан Рељић, *Русија и Западни Балкан*, Берлин, јули 2009.

56) Сажет приказ историјских аспеката руског присуства на Балкану видети у: James Headley, *Russia and the Balkans: Foreign Policy from Yeltsin to Putin*, London 2009, стр. 9-29.

фронта⁵⁷; посебно велика блискост постоји између Албаније, Хрватске и Косова, којима би се под спољним притиском могла придружити и Црна Гора. БиХ се односи према свим другим земљама Западног Балкана у зависности према којој држави Западног Балкана, укључујући и Турску, инклинира неки од конститутивних народа у БиХ. Међутим било какви тешњи савези између западно-балканских држава у целини нису могући, осим чврстог савеза између Албаније, Косова, као делова Западног Балкана и Хрватске, као чланице ЕУ. Ипак, свака од појединачних земаља могла би ступити у одређени чврст савез са неком другом изванбалканском државом у зависности од актуелних политичких кретања, осим БиХ, јер она због унутрашње располућености, као целина не може бити поуздан савезник ниједној другој држави. Она може послужити као реметилачки фактор у стварању бољих односа између Србије и Хрватске, односно између Србије и Македоније, Србије и Турске.

Као главни реметилачки фактор и извор нестабилности на западном Балкану јесте покушај формирања „*Велике Албаније*“. Тежња ка „Великој Албанији“ неминовно изазива сукобе албанског етноса и албанског руководства у целини, са Македонијом и Србијом, а у одређеним околностима и одређеној фази и са Грчком и Црном Гором. Ову идеју може да подржи Хрватска.

Погледајмо кратко основне облике непосредног војног присуства великих сила на Западном Балкану и њиховог утицаја у западнобалканским државама.

САД своје војно присуство на Балкану уопште, темеље на: властитом војном присуству на КиМ, као водећа снага *КФОР*-а (*база Бондстил*); чланством балканских земаља у *НАТО*, укључујући и Црну Гору, а у најскорије време и *С. Македонију*, на чијој територији снаге *САД* и земаља *НАТО* пакта увелико користе војни полигон *Криволак*, некада један од највећих у доба *ЈНА* за артиљеријска оруђа и ракетне системе; високим степеном војне сарадње са Србијом; на верном служењу Албанаца, који су у вазалном односу према *САД*;

57) Председник самопроглашене државе Косово Хашим Тачи је више пута позивао друге земље Западног Балкана, укључујући и Хрватску (од које Косово добија снажну подршку) да се удруже ради „обуздавања Србије“.

добром војном сарадњом са Хрватском, као могућим „бичем“⁵⁸ за Републику Српску. Снажно присуство САД на Балкану, по њима, подразумева истискивање Русије са Балкана и у војном и у економском смислу, истискивање тзв. „малигног утицаја Русије на Балкану“⁵⁹. У том смислу САД само формално и на речима прихватају Војну неутралност Србије, а у ствари раде свим средствима да Србија постане чланица НАТО пакта.

Русија своје присуство на Балкану настоји обезбедити одржавањем и продубљивањем пријатељских односе са Србијом и РС кроз војно-техничку сарадњу, економско и енергетско повезивање на европском тлу. Русија ће штитити међународно право, Резолуцију СБ УН 1244 и интегритет Србије, настојаће остварити свој утицај у С. Македонији, иако је то сада врло тешко. Сигурно ће подржавати целовитост Републике Северне Македоније, и пружати подршку Српском народу у Црној Гори и БиХ, односно подржавати Републику Српску, ради очувања њеног уставног статуса у оквирима БиХ. У одређеним руским круговима, нису стране идеје о формирању руске војне базе у Србији, а у Србији идеје о приступању Србије Организацији Уговора о колективној безбедности – *Организација Договора о колективној безбедности* (ОДКБ)⁶⁰. Русија подржава војну неутралност Србије и сматра је повољном опцијом за даљу војно-техничку сарадњу и одговарајући начин спречавања инсталације снага НАТО на целокупном простору Балкана.

ЕУ такође има своје интересе на Балкану. ЕУ је потребна стабилност на целом континенту, између осталог због све већих неспоразума са САД на различитим пољима. Немачка као кључна чланица ЕУ, заједно са Француском настојаће, свака из својих интереса, одржати Балкан под својом контролом, пружајући „одговарајућу подршку евроинтеграцијама западног Балкана“, пре свега ради истискивања руског утицаја на том

58) НАТО је спреман и војно да интервенише у БиХ у случају да РС прогласи самосталност, а РХ би била главна снага која би војно интервенисала у намери да пресече РС у области Брчког.

59) О супростављању Запада (НАТО и САД) “руском малигном утицају на Балкану“ видети у: Јово Вукелић, *Иза западне хајке на „малигни руски утицај“ у Србији крије се – малигни западни утицај* – Улога медија, западних фондова и пропагандних НВО у антирусској кампањи у Србији, <https://izmedjusnajave.rs>.

60) Реч је о војном савезу који је настао на постсовјетском простору, потписан је 15.05.1992. године у Тшкенту (Узбекистан). Савез данас окупља Русију, Белорусију, Јерменију, Казахстан, Киргизију и Таџикистан, статус посматрача имају Авганистан и Србија.

простору⁶¹. Истовремено Велика Британија, као земља која је у фази изласка из ЕУ игра важну улогу на Балкану као близак савезник САД од утицаја на европске токове у целини.

Међутим, за мир и стабилност Западног Балкана потребно је све оно за што се залаже Русија, а то је: одустајање Албанаца од идеје „Велике Албаније“ уз снажан притисак ЕУ и САД на Албанце; поштовање Дејтонског уређења БиХ, уз снажан притисак на Бошњаке у БиХ од стране САД и ЕУ, да одустану од покушаја унитаризације БиХ; гарантовање националних права Срба у Црној Гори, поштовање права националних мањина у свим државама Западног Балкана; финализација Бриселског дијалога између Приштине и Београда, без условљавања европског пута Србије признавањем Косова; поштовање граница и суверености држава и без неприципијелне подршке појединим западно-балканским државама од стране САД и ЕУ.

Балкан ће још дуго остати зона нестабилности и простор геополитичких надметања великих сила.

Веома велики проблем за Балкан, па и за Европу представљаће радикализован и исламски фактор. Све је више исламских бораца поражене државе ИСИЛ, који су пореклом са Косова и Балкана и који своје уточиште налазе на простору КиМ, као својој новој бази за будућа терористичка деловања⁶².

ЛИТЕРАТУРА

Банац Иво, „Обичан човјек који је победио комунизам“, *Глобус*, 15. август 2008.

---

61) Немачка и Француска су свој интерес за Балкан отворено демонстрирале и на Самиту у Берлину (29.04.2019.), као нови ангажман, на коме су присуствовали лидери непризнате државе Косово, председник Србије и лидери земаља из региона, на коме се покушало доћи до обнове дијалога између Београда и Приштине и отворити пут за „нормализацију односа Београда и Приштине“ и стабилизацију прилика у региону. Међутим састанак је био неуспешан, јер су се албански лидери ослонили на ставове САД, које недозвољавају да се балканска питања решавају као европска питања, него настоје преко својих штићеника – Албанаца да испоље што већи утицај на Балкану и у Европи.

62) Од 2012. године, око 400 људи са Косова придружило се милитантној исламској држави у Сирији и Ираку. Од тога броја 255 су мушкарци, а остало су жене и деца. На Косово се вратило 135 људи. Сматра се да је на бојишту у Сирији убијено око 70 бораца са Косова. (Blic, 20.04.2019. <https://www.blic.rs>).

Богетић Драган, *Југословенско-совјетски односи почетком 60-тих година*, istorija.rs

Вијесник, 17. март 1988.

Вукелић Јово, *Улога медија, западних фондова и пропагандних НВО у антирусској кампањи у Србији*, <https://izmedjusnajave.rs>

Горбачов, М. С., *Перестројка и ново мишљење за СССР и остали свет*, Култура, Београд, 1988.

Диздаревић Раиф, *Од смрти Тита до смрти Југославије*, Сарајево, 1999.

Интерфакс, 20. јун 2001.

Каравидић Зоран и Ковач Митар, „Афирмација Руске Федерације као велике силе“, *Војно дело*, 3/2018, Београд, 2018.

Кисинџер, Хенри, *Светски поредак*, Клуб Плус, Београд, 2014.

Ковач Митар, „Интереси великих сила на простору Балкана“, *Србија и стратегијска раскрића*, ИСИКС 2016, Београд, 2016.

Ковић Милош, *Дизраели и Источно питање*, Клио, Београд, 2007.

Ладигин, Ф. И. и Афанасјев, С. Ф., *Војнодоктринарне основе спољне политике САД*, Београд, 2017.

Мамула Бранко, *Случај Југославија*, ЦИД, Подгорица, 2000.

Мачкић Ранко, „Стратегије националне безбедности САД и Руске Федерације и могуће импликације по безбедност Републике Србије“, *Војно дело*, 8/2017, Београд.

Митровић Андреј, „Ратни циљеви централних сила и Југословенско питање 1914-1918“, *Историја једне утопије*, том 1, Катена мунди, Београд, 2018.

Морозов, Ј. В., *Геополитичка раскрића*, Београд, 2000.

National Security Strategy of the United States America, The White House, Washington DC, 2017.

Орел Катрин, *Средња Европа*, Клио, Београд, 2012.

- Перишић Срђан, „Национална безбедност као један од основних чинилаца геополитичког позиционирања РФ на почетку 21. века“, *Војно дело*, зима 2010, Београд, 2010.
- Перовић Латинка, *Затварање круга*, Свјетлост, Сарајево, 1990.
- Петковић Тодор и Петковић Мирко, *Геополитика и геостратегија великих сила и Србија*, Београд, 2018.
- Пећинар Александра, „Етничка интеграција у Југоисточној Европи и на Блиском Истоку (Краљевина СХС и Краљевина Сирија)“, *Међународна политика*, Београд, 1171, 2018.
- Политика, 17. март 1988.
- Пророковић Душан, *Немачка геополитика Балкана*, Катена мунди, Београд, 2014.
- Рељић Душан, *Русија и Западни Балкан*, Берлин, 2009.
- Степић Миломир, „Геополитички смисао југословенства и југословенске државе“, *Историја једне утопије*, том 1, Катена мунди, Београд, 2018.
- Степић Миломир, *У вртлогу балканизације*, Београд, 2001.
- Headley James, *Russia and the Balkans: Foreign Policy from Yeltsin to Putin*, London 2009.
- Цвијић Јован, *Балканско полуострво и јужнословенске земље I*, Београд, 1922.
- Шушић Славољуб, *Балкански геополитички кошмар*, ВИЗ, Београд, 2004.

Vinko Pandurević

THE BALKANS AND THE RUSSIAN FEDERATION – GEOPOLITICAL AND SECURITY ASPECTS

Resume

Russia has always had its special interests in the Balkans, most often in opposition to the policies of the Western powers. Although Russia's treatment of the Balkans is based on the equal cooperation and partnership between Russia and certain Balkan countries, primarily Serbia, and on respect for international law, and the sovereignty and territorial integrity of other states, the USA and its Western allies see the Russian "influence" in the Balkans as "malign". Then, according to them, it is normal to view the Western presence in the Balkans and the pro-Western orientation of the Balkan countries as per se "benign", although this is most often in the service of the USA and most NATO countries, contrary to the real economic, political, and security needs of the region and its stability.

Apart from the general geopolitical and security factors and the needs of Western Balkan states, primarily Serbian lands, the Russian influence in the region is also grounded on a centuries-old spiritual, cultural, and religious kinship between the Russian people and other Orthodox nations in the Balkans. The last stronghold of Russia's presence in the Balkans is in the Serbian lands and Serbian ethnic regions, primarily in Serbia, the Republic of Srpska (one half of Bosnia and Herzegovina), the Serbian ethnic regions in Montenegro and also partially in Macedonia. At the same time, these regions are the only areas of South East Europe to remain outside of NATO.

Russia is aware that, with the exception of the Black Sea access, the above-mentioned regions are the only basis for its presence in the Mediterranean. The West always strives to use its presence in the Balkans to enlarge NATO's strategic depth, and to reduce its earlier strategic depth inferiority to its "archenemy Russia".

The geopolitical and geostrategic position of Serbia and the prospects of the Serbian people on the whole are narrowly related to the Russian presence in the Balkans. The only power capable of protecting the territorial integrity of Serbia on a global scale (in the UN Security Council) and ensuring compliance with the 1244 Security Council Resolution is Russia. In addition, the constitutional position of the Republic of Srpska within the Dayton borders of Bosnia and Herzegovina, and the interest of the Serbian people in Bosnia and Herzegovina, have been consistently supported by Russia as a member of the Peace Implementation Council (PIC). So, the exceptional position of Serbia and the geopolitical confrontation between the USA and Russia in the Balkans give rise to powerful geopolitical forces, very often detrimental to Serbia. Apart from the said reasons of Russian presence and influence in the Balkans, Russia also has its own genuine interests and needs in this part of the world, which it will surely defend, as a major world power, with vigor and consistency.

The advanced military-technical cooperation between Russia and Serbia (the modernization of the Serbian Armed Forces, their equipping with state-of-the-art aircraft and anti-aircraft systems), their economic relationship, and the energy stability that Serbia obtains owing to Russian energy resources, will be a very important factor for the strengthening of Serbia's defense capabilities, and all of this will directly contribute to the stability of the region.

Russia's consistent efforts to respect the norms of international law, the fundamentals of the international order, and the decisive role of the UN, in the world well as in the Balkans, are seen by the USA-spearheaded NATO as "malign influence", producing "the instability of the Balkans". In reality, what Russia does is limit the uncontrolled and unilateral interference of NATO and the USA, which had become the norm of behavior in a unipolar world order, now disappearing and turning into a multipolar one.

NATO aggression against the Federal Republic of Yugoslavia had temporarily paved the way for the "arbitrariness of the USA" and its allies in terms of creating new international relations and geopolitical world maps by means of a unipolar order. Following the aggression against the FRY, the USA carried out a number of similar interventions in other parts of the world (Afghanistan, Iraq,

Libya, Yemen, Syria, etc.). The USA made itself believe it could maintain its imposed concept throughout the world, and perennially remain the undisputed world leader and a promoter of values to its own liking. However, the unipolar world order has been transformed into a multipolar one, with Russia, China, and other countries playing an ever more significant role on a global scale. The aggression against the FRY has sobered and awoken many countries and encouraged the forces of peace in the world to act.

Nevertheless, in the following decade, the Western Balkans will still be very far from the EU, at least such as we know it today. In any case, in the following decade the Balkans will not be complete in the EU. It will be unstable and a theater of confrontation between the "East" and "West". Both external and internal borders of the Balkans may be changed but the Balkans in its entirety will not belong to one and the same realm of civilization. Border corrections between some Balkan states are highly likely to happen, and so are internal border corrections within individual states. Therefore, the Western Balkans will still remain to be an artificial geopolitical creation, where uneasy bilateral relations between Western Balkan countries are bound to continue.

The concept of the world as a community of equal sovereign states is still not a foregone conclusion, but it is obvious that the world is slowly heading for a new cold war and the establishment of a balance of power on the basis of approximately equal military might. It is expected to see this balance between the great powers adequately realized in the Balkans as well.

Keywords: *Russia, Balkans, Serbia, USA, NATO, geopolitical confrontation*

---

* Овај рад је примљен 6. октобра 2019. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције, 20. октобра 2019. године.